

تأویل و تفسیر ناظر بر روش شناختی فهم قرآن هستند / تفاوت هرمنوتیک با تفسیر

عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) با بیان اینکه تأویل و تفسیر هر دو ناظر بر روش شناختی فهم قرآن هستند ...

عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) با بیان اینکه تأویل و تفسیر هر دو ناظر بر روش شناختی فهم قرآن هستند گفت: تفاوت تفسیر و تأویل هم در این است که تفسیر در مقام رفع ابهاماتی است که با مراجعه به قواعد لفظی قابل رفع است، اما تأویل ناظر بر رفع ابهاماتی است که با مراجعه به قواعد لفظی قابل رفع نیست بلکه نیاز به تأملات فوق لفظی و تأملات ماوراء لفظی دارد. حجت الاسلام دکتر ابوالفضل ساجدی، دانشیار مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) درباره ارتباط میان هرمنوتیک و تأویل به خبرنگار مهر گفت: دست کم هرمنوتیک را می توانیم به دو دوره کلاسیک و مدرن تقسیم کنیم که هرمنوتیک مدرن از دوران شلایرماخر محسوب می شود و قبل از آن را هرمنوتیک کلاسیک می گویند. هرمنوتیک کلاسیک با روش تفسیر ما بسیار قرابت دارد از همین رو بسیار کاربردی است. هرمنوتیک مدرن نیز حداقل سه رویکرد را شامل می شود. هرمنوتیک رمانتیک، هرمنوتیک روش شناختی دیلتای و هرمنوتیک فلسفی هایدگر.

وی تأکید کرد: در این بین هرمنوتیک رمانتیک، روش شناسی و کلاسیک یک وجه مشترک دارند و این است که به روش شناختی فهم اثر توجه دارند. البته هرمنوتیک کلاسیک قابلیت تقسیم بندی دارد ولی اگر بخواهیم یک وجه مشترک در مورد همه آنها ذکر کنیم باید بگوییم همه آنها در باب روش شناسی فهم به گونه ای سخن می گویند، اما هرمنوتیک فلسفی به جای روش شناسی به تبیین مکانیزم تحقق فهم می پردازد. در واقع هرمنوتیک فلسفی، هستی شناسی فهم، ماهیت تحقق فهم و بررسی وجود فهم تعریف می شود.

سردبیر فصلنامه علمی - تخصصی معرفت کلامی با بیان اینکه هرمنوتیک روش فهم اثر یا متن است، ادامه داد: تفاوت هرمنوتیک کلاسیک و مدرن در این است که هرمنوتیک کلاسیک به بحث ها و روش های ما نزدیک است ولی هرمنوتیک مدرن اصولی دارد که این اصول منجر به پاره ای از مشکلات در تفسیر صحیح می شود.

این محقق و پژوهشگر درباره وجه اشتراک و تفاوت میان تأویل و هرمنوتیک عنوان کرد: وجه اشتراک این دو در این است که به گونه ای در مقام فهم متن است و به روش شناسی فهم می پردازد با این تفاوت که هرمنوتیک، روش شناسی فهم اثر یا متن اعم از کتاب مقدس یا غیرمقدس را شامل می شود، اما تأویل نوع خاصی از روش شناسی است در فهم قرآن. تفاوت دیگر این است که با استفاده از تأویل می توان ابهاماتی از متن را رفع کرد که به روش متعارف ادبی، زبانی و لغوی ممکن نیست، در حالی که تفسیر در اسلام در مقام کشف معنا و رفع ابهاماتی است که از طریق قواعد لغت، ادبیات و قوانین فهم لفظی قابل رفع است. هرمنوتیک به طور کلی به روش فهم می پردازد اما تأویل فهم در موارد خاصی است و ابهاماتی را رفع می کند که آن ابهامات با روش های متعارف در مباحث لفظی و تفسیر نفسی غیرممکن است.

عضو هیئت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره) تصریح کرد: روش شناختی که در هرمنوتیک مدرن مورد بحث است محدود به روش شناختی فهم کتاب مقدس نیست، بلکه کتاب مقدس یا غیرمقدس، متن یا غیرمتن را شامل می شود و تنها به متن نگارش یافته اختصاص ندارد.

این محقق و پژوهشگر درباره تفاوت تفسیر، تأویل و هرمنوتیک ادامه داد: هرمنوتیک به یک معنا روش شناختی عام فهم متن یا اثر است. البته هرمنوتیک مدرن مکاتبی را مطرح می کند و این موضوع سبب ایجاد مرزهایی برای ما می شود که صد درصد پذیرفتنی نیست. برخی مطالب آن قابل قبول است و برخی مورد نقد قرار می گیرد، ولی در هر صورت هرمنوتیک روش شناختی مدرن ناظر بر روش شناختی فهم است و این روش شناختی می تواند متن باشد یا غیرمتن. ولی تأویل و تفسیر هر دو ناظر بر روش شناختی فهم قرآن هستند. تفاوت تفسیر و تأویل هم در این است که تفسیر در مقام رفع ابهاماتی است که با مراجعه به قواعد لفظی قابل رفع است، اما تأویل ناظر بر رفع ابهاماتی است که با مراجعه به قواعد لفظی قابل رفع نیست بلکه نیاز به تأملات فوق لفظی و تأملات ماوراء لفظی دارد.